Bara Lafa-dheedaa fi Horsiisee-bultootaa Idil-addunyaa (BLHI): odeeffannoo dhaabbilee horsiisee bultootaaf

Bitootessa bara 2022tti Dhaabbanni Mootummoota Gamtoomanii (MG) bara 2026 bara Idil-addunyaa Lafa dheedaa fi Horsiisee Bultootaa (LDHB) jedhee labse. Kunis Mootummaa Moongooliyaatiin uummata aadaan horsiisee bultoota ta'aniin MGf kan dhiyaate yoo ta'u, biyyoota 100 fi dhaabbilee 300 addunyaa maraatiin kan deeggaramee ture. Dhaabbanni Nyaataa fi Qonnaa (FAO) BLHI lafa dheedichaa fi horsiisee bultootni hubannoo uumuu fi hojiiwwan birootiin beeksisuuf hojiirra akka oolchu gaafateera. Gamtaan namootaa fi dhaabbilee duula Moongooliyaa, Garee Deeggarsa Idil-addunyaa – deeggaran bara 2026f, horsiisee bultoonnii fi dhaabbileen isaanii fedhiin isaanii addunyaatti akka dhaga'amuu fi beekamtii fi deeggarsa horsiisee bultootaaf karaa hundarra gaarii ta'etti akka itti fayyadaman uumuudhaan bara 2026f lafa dheedichaa addunyaa haala uumamaaf gaarii ta'een akka fayyadamaniif.

BLHIn maaliif yaadame?

Walakkaan dachee kanaa lafa dheedichaa kan of keessatti qabatuudha: naannoo biqiltoonni marga uumamaa fi biqiltoota beeyladaa fi bineensota bosonaatiin dheedaman qabu. Oomishtummaa fi fayyaan naannoo lafa dheedichaa jireenyaa fi aadaa horsiisee bultoota miliyoona 500 ol ta'aniif murteessaadha. Namoonni horsissee bulaa hintaane biliyoonaan lakkaa'aman dabalataan naannolee kanneen irraa oomisha bineensotaa, turizimii, kunuunsa bineensota bosonaa fi heddummina lubbu qabeeyyii, anniisaa haaromfamuu fi tajaajiloota birootiin fayyadamu.

Mootummaan Moongooliyaa namoonni baay'een – keessumaa warri imaammata baasan – gatii guddaa lafa dheedichaa fi horsiisee bultootaa akka hubatanii fi sadarkaa biyyaa fi addunyaatti dinagdee, naannoo, hawaasaa fi aadaaf akkamitti gumaacha akka qaban akka hubataniif Bara Idil-addunyaa akka qophaa'u yaada dhiheesse. BLHIn qormaataa fi carraa jireenyaa lafa dheedichaa keessatti mul'atu irratti hubannoo uumuuf kan dhiyaate yoo ta'u, kunis tajaajila fayyaa fi barnootaa sochootuu argachuu, galtee fi gabaa oomishaa argachuu, nageenya mirga itti fayyadama qabeenya, waldhabdee furuu fi invastimantii kunuunsuu ykn lafa dheedichaa fooyyessuu kan dabalateedha. BLHIn imaammata fooyya'aan sirna oomisha horsissaaf fayyadu barbaachisummaa isaa xiyyeeffannoo ni waama.

Waa ifa gochuuf

"*Horsiisee bultonni*" namoota horii akka madda jireenyaa isaanii isa jalqabaatti biqiltoota uumamaan biqilan irratti, yeroo baay'ee naannoo lafa dheedichaa fi margaa jedhaman irratti horsiisanii dha.
"*Jaarmiyaan horsiisee bultootaa*" jechuun garee horsiiseeboltootaa jireenya miseensotaa fooyyessuuf waliin socho'aniidha, fakkeenyaaf, odeeffannoo fi gabaa akka argatan haala mijeessuudhaan akkasumas mirga horsiisee bultootaa beeksisuudhaan. Dhaabbatichi galmaa'uu (kallattiin) ykn dhabuu (alkallattiin) ta'uu ni danda'a.
"Dhaabbanni deeggarsa horsiisee bultootaa" jechuun garee miti-mootummaa ykn garee mootummaa ta'ee fi misoomaa horsiisee bultootaf kan dhaabbataniif deeggaran yoo ta'u, irra caalaan isaanii garuu ofii isaanii horsiisee bultootaa miti.

BLHIn horsiisee bultootaaf maaliif barbaachisa?

- Bu'aa ba'ii dhiiraa fi dubartoonni horsiisee bultoota addunyaa guutuutti naannoo qormaataa kan akka naannoo gogaa, gaara fi fagootti nyaataa fi oomishaalee biroo oomishuuf galmeessaniif kabaja guddisuu
- Dhaabbilee fi walitti dhufeenya horsiise bultootaa cimsuu fi waltajjii addunyaa mirga isaanii dhageessisuu fi beekumsaa fi muuxannoo gaarii waljijjiiran dhiyeessuun caalaatti akka mul'atan gochuu
- Horsiisee bultootni hojii fi aadaa isaaniitiin boonuu isaanii agarsiisuu, akkasumas dargaggoota biratti, duudhaa fi sab-daneessummaa isaanii cimsuu
- Dubartootaa fi dargaggoota dabalatee horsiisee bultootni waan hojjetan irratti hubannoo fi dinqisiifannaa dabaluudhaan oomishaalee fi gabaa haaraatiin galii dabalataa akka argatan carraa guddisuu
- Qorannoo waloo horsiisee bultootaa fi saayintistootaa kalaqaa fi madaqsuu jajjabeessuu fi haala horsiisee bultootaa fi lafa dheedichaa ilaalchisee ragaa maddisiisuu, horsiisee bultoota lafaa fi bishaanii akka bulchan deeggaruun mirga isaaniif dhiibbaa gochuun akka hojjetan gochuu
- Imaammataa fi karoora yaaddoo horsiisee bultootaa itti fayyadama lafa dheedichaa fi qabeenya biroo irratti qaban walitti makuu, daandii beeyladaa eeguu, sochii eeguu, fi marii nagaa dheedichaa fi qaqqabummaa bishaanii irratti dhiibbaa uumuu
- Maatii horsiisee bultoota socho'aniif tajaajila kunuunsa fayyaa bineensotaa fi namaa fi barnoota sirrii ta'e hundeessuuf tattaaffii taasifamu cimsuu.

BLHI keessatti eenyutu hirmaata?

- Garee Deeggarsa Biyyaalessaa Mootummaan Moongooliyaa miseensota dhaabbilee hawaasa siivikii fi Ministeera Qonnaa, Naannoo fi Tuurizimii, fi Dhimma Alaa waliin hundeessee qophii fi hojiirra oolmaa BLHI Moongooliyaa keessatti qindeessu
- Gareen Deeggarsa Idil-addunyaa (GDI) miseensota 500 addunyaa guutuutti dhaabbilee idil-addunyaa, dhaabbilee mootummaa, yunivarsiitiiwwan, dhaabbilee qorannoo, gareewwan kunuunsa uumamaa fi dhaabbilee hawaasa siivikii irraa; GDI keessaa harka sadii keessaa tokko dhaabbilee horsiisee bultootaa fi horsiisee bultoota deeggaran irraa yoo ta'u, kunis Gamtaa Addunyaa Ummatoota Dhalootaa Socho'aa fi Horsiisee bultootaa (GADSH) dabalateeti.
- Gareen Qindoomina Addunyaa namoota 48 naannoolee addunyaa hunda irraa of keessaa qabu
- Dhaabbata Nyaataa fi Qonnaa (DNQ) Giddugalli Beekumsa Horsiisee bultootaa (GBH) horsiisee bultoonni itti fayyadama lafa dheedichaa itti fufiinsa qabuu fi imaammata horsiisee bulaaf mijatu akka hordofan gargaara akkasumas BLHI karaa qunnamtii fi taateewwan isaatiin ni deeggara.

Dhaabbileen horsiisee bultootaa hedduun akkamitti hirmaachuu danda'u?

Xalayaa deeggarsa BLHI erguu: dhaabbileen deeggarsa ibsan miseensa GDI ta'u akkasumas marsariitii Michoota BLHI (https://www.iyrp.info/friends-of-iyrp) irratti hammatamu.

Oduu waa'ee sochiiwwan BLHI waliin walqabatan fi sagalee horsiisee bultoota addunyaa guutuu dhaga'uuf qabeenya marsariitii BLHI (www.iyrp.info) irratti argachuu dandeessu, viidiyoo gaggabaaboo fi suuraa dabalatee. Fiilmiiwwan, suuraa fi asxaan dhaabbilee keessanii dabalataa ni simatama!

Garee Deeggarsa Naannoo kudha tokko (GDN) BLHI keessaa tokkotti makamaa, isaanis hojiiwwan naannoo isaanii keessatti BLHI duraa fi yeroo BLHI keessatti hojiirra oolchaa jiran. Keessattuu dhaabbileen horsiisee bultootaa fi horsiisee bultoota deeggaran BLHI bocuuf gargaaruuf simatamu. GDNn haala qabatamaatiin kan walga'an yoo ta'u, darbee darbee ammoo taateewwan idil-addunyaa

kan akka Yaa'ii Idil-addunyaa Lafadheedaa (YIL) bara 2025 Awustiraaliyaa keessatti gaggeeffamu irratti walga'u.

Garee Hojii mata duree tokko irratti makamuun mata dureewwan akka bosona lafa dheedichaa, heddummina lubbu qabeeyyii, jijjiirama qilleensaa, saala, lafa, dinagdee horsiisee bultootaa, bishaanii fi dargaggoota irratti tumsuu. Quunnamtiidhaaf, Hojii Garee BLHI fooyya'e ilaali.

Fakkeenyota hojiiwwan hanga bara 2026 fi bara 2026 keessa tilmaamaman

- Taateewwan sadarkaa biyyaatti, sirna horsiisee bulaa itti fufiinsa qabu agarsiisuu, badhaasa, agarsiisa kalaqaa, dokumeentii viidiyoo, Guyyaa horsiisee bulaa Addunyaa fi meeshaalee barnootaa dabalatee
- Duula miidiyaa hawaasaa fi oomisha viidiyoo oomishtoota, fayyadamtootaa fi qaamolee imaammata baasan addunyaa guutuutti uumuuf
- Walgahii horsiisee bultootaa – walga'ii dubartoota horsiisee bultoota dabalatee – sadarkaa biyyaalessaa, naannoo fi addunyaatti beekumsa waliif qooduun karoora waloo jireenya horsiisee bultootaa fooyyessuuf qopheessuu
- Qorannoo waloo horsiisee bultootaa fi saayintistootaan qaawwa beekumsaa fi odeeffannoo barreeffamaan waa'ee horsiisee bultootaa fi lafa horsiisee bultootaa sadarkaa biyyaa fi naannootti jiru guutuuf
- Konfiraansii idil-addunyaa horsiisee bultootaa, lafa horsiisee bulaa fi Galmoota Misooma Itti Fufiinsa Qabu (GMIs) irratti gaggeeffamu, gama naannoo, hawaasummaa fi dinagdee mul'ata walitti hidhameen walitti fiduu.

Odeeffannoo dabalataaf mee ilaalaa:
https:///www.iyrp.info irratti kan argamu
ykn iyrp2026@gmail.com qunnamaa